

Stanisława Janicka

Archiwista miejski – Fritz Bucholz

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 2, 171-177

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisława Janicka

Gorzów Wlkp.

ARCHIWISTA MIEJSKI – FRITZ BUCHHOLZ

Urodził się 16 września 1894 r. w Landsbergu nad Wartą jako syn nauczyciela. Ojcu zawdzięczał Fritz Buchholz rozbudzenie zainteresowań przeszłością miasta i regionu.

Po ukończeniu miejscowego gimnazjum, w którym jego pasję historyczne rozwinął wykładowca tego przedmiotu dr Höhnemann, zdaje na uniwersytet na kierunek prawniczy. Historią pasjonuje się nadal, co wyraża się w pilnym uczęszczaniu na wykłady takich sławnych profesorów jak: G. Kossina, W. Unverzagt i inni.

Podczas wakacji kontynuował swe dociekania nad przeszłością, między innymi przez współpracę z proboszczem Housem z Deszczna, który na własną rękę prowadził badania archeologiczne w Karninie. Ta archeologiczna przygoda była zapewne przyczyną jego trwałych późniejszych zainteresowań tym działem wiedzy o przeszłości, czemu dał wyraz w licznych publikacjach na ten temat.

Po studiach wrócił do swego miasta rodzinnego i podjął pracę w tujszym magistracie. Gdy w roku 1941 po około dwudziestoletniej służbie urzędniczej w zarządzie miejskim przenoszony był do Urzędu Miejskiego w Katowicach, O. Gerloff wieloletni nadburmistrz wystawiając mu pochlebne zaświadczenie z pracy wymienił listę czynności za które F. Buchholz był odpowiedzialny.

Czego tam nie było! Pełnił funkcję archiwisty miejskiego będącym odpowiedzialnym za stan archiwum, a także za sprawy statystyki, sprawozdawczości, promocji miasta jak byśmy to dziś powiedzieli, czyli reklamy, opiekował się muzeum miejskim, księgozbiorem magistrackim. Należały do niego także sprawy dotyczące komunikacji miejskiej i pełnił funkcję radcy prawnego. Jakby tego nie było dosyć, społecznie zaangażowany był w następujących stowarzyszeniach:

- Towarzystwie Komunikacji od 1927 roku;
- Związku Miłośników Czytelni i Biblioteki Miejskiej, którego był przewodniczącym;
- Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym.

Pełnił jeszcze funkcje Powiatowego Pełnomocnika do Spraw Ochrony Przyrody, oraz Państwowego Pełnomocnika do Spraw Opieki Nad Zabytkami.

W charakterystyce jego pracy O. Gerloff pisał:

„Szczególną zasługą F. Buchholza było opracowanie na podstawie sprawozdań z poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego sprawozdania zbiorczego za okres 1914-1924, które ukazało się i spotkało z bardzo przychylnym przyjęciem ze strony miejscowego społeczeństwa i lokalnej prasy.

Opracował także przewodnik po mieście i okolicy, który wydany został w roku 1927. Zawarł on w nim obszerny materiał informacyjny, który wywołał zainteresowanie sąsiednich miast, które wyraziły gotowość zlecenia mu podobnych opracowań.

Był człowiekiem niezmiernym w swej pracowitości. Uporządkował Archiwum Miejskie, księgozbiór, a także dał początek Muzeum Regionalnemu, które jest nierozzerwalnie związane z jego osobą.

Po zakończeniu działań wojennych F. Buchholz wrócił do Gorzowa, do żony i syna. Jako żołnierz został jednak wzięty do niewoli. Przebywał początkowo w obozie zlokalizowanym na terenie zakładów I. G. Farbenindustrie (Dziś „Stilon”) a następnie został skierowany do obozu przejściowego w Dobiegniewie, gdzie 21. 06. 1945 r. zmarł na serce.

W aktach byłego Urzędu Miejskiego (Magistrat zu Landsberg a. W.), znajdujących się aktualnie w Archiwum Państwowym w Gorzowie, pozostał trwały ślad jego pracowitości i poczucia obowiązku, w porządkowaniu najdawniejszych akt i dokumentów miejskich.

O jego pasji historyczno-badawczej niech świadczy poniższy wykaz artykułów, druków zawartych i recenzji publikowanych na łamach miejscowej prasy i czasopism historycznych.

Bibliografia prac Fritza Buchholza

- Rundgang durch das städtische Museum. „Die Heimat” 21, 1992, nr 21, 22.
- Aufdeckung eines alten Friedhofs in Landsberg/Warthe, Mt 1924 nr 1 s. 2.
- (Rec.) Heimatkalender für den Kreis Soldin /NM. Hg v. Kreis-Ausschuss des Kreises Soldin. Mt 1924 nr 1, s. 14-16.
- (Rec.) Heimatkalender für den Kreis Friedeberg. Hg. v. d. Kreis-Ausschuss des Kreises Friedeberg. Mt 1924 nr 1, s. 14-16.
- Ärztliche Rezepte aus der „guten alten Zeit” (aus Osswald Gäbelköners, der Artzney Doctor, Artzney-Buch 1595), Mt 1924 nr 3 s. 45-46.
- Burglehen in Landsberg a. W. (betr. Grundstück Schlosstr. 5) Mt 1924 nr 5. s.78-79.
- Ein germanisches Gräbenfeld des 4. Jh. n. Chr., zugleich ein Beitrag zur Kenntnis der germanischen Tracht in der Neumark im 3. u. 4 Jh. n. Chr. (Bei Heinersdorf, Kr. Landsberg [w:] Mt 1924 nr 6 s. 91-89.
- (Rec.) A. Kiekebusch: Die Ausgrabung des bronzezeitlichen Dorfes Buch bei Berlin. (Deutsche Urzeit, hg. v. Dr A. Kiekebusch u. D. Dr Eduard Norden, Bd. 1) Berlin 1923, Mt 1924 nr 7 s. 110-111.
- (Rec.) Heimatkalender für den Kreis Friedeberg. 1925. Hg. v. Kreis-Ausschuss des Kreises, Mt 1924 nr 12 s. 143.
- (Rec.) Rudolf Schmidt, Zur Entwicklungsgeschichte der preussischen Abdeckerei-Privilegien. Eberswalde und Brandenburg a. H. 1925, Mt 1925 nr8 s. 131.
- Ein Gräbenfeld bei Gross-Fahlenwerder, Kr. Soldin, Mt 1925 nr 1 s. 14.
- Schornsteinfegerrechnung im Anfang des 18. Jh. (Landsberg, 1719), Mt 1925 nr 2 s. 29.
- Zur ältesten und älteren Bronzezeit der Neumark. Leipzig 1925.

- Reinlichkeit der Strassen (in Landsberg, Anf. 18. Jh.), Mt 1925 nr 2 s. 29.
- (Rec.) August Hänssler, Aus der Geschichte des Dorfes Wepritz bei Landsberg (Warthe). General - Anzeiger Landsberg (Warthe), o. J., Mt 1925 nr 2 s. 30.
- Zur Geschichte des Feuer - und Löschwesens (Feuerlöschgeräte in Landsberg (W. 1819), Mt 1925 nr 3 s. 45.
- (Rec.) P. Müller: Ein germanischer Bronzeschatzfund aus Hermsdorf in der Neumark. [W:]: Mannus, Ztschr. F. Vorgeschichte, Jg. 1925, s. 75-80, Mt 1925 nr 10 s. 164.
- (Rec.) Die Oder. Ihre Natur, ihr Weg und ihre Bedeutung. (Sonderausgabe der Oder-Zeitung), Mt 1925 nr 11 s. 178.
- Landsberger Theaterzettel vor 100 Jahren (1818). [W:]: Mt 1925 nr 9 s. 144-145 nr 2 s. 28-29.
- (Rec.) Beiträge zur Heimatkunde der Neumark, Heft 8, Sage, Sitte, Brauch. Hg. v. Gau-Lehrer-Verband der Neumark. 124 S., Okt. 1925, Mt 1925 nr 12 s. 195.
- (Rec.) Heimatkalender des Kreises Soldin. Hg. v. Kreisausschuss des Kreises Soldin. 1926, Mt 1925 nr 12 s. 195.
- (Rec.) Oststernberger Kreiskalender. Hg. v. Kreisausschuss des Kreises Oststernberg. 1926, Mt 1925 nr 12 s. 195.
- (Rec.) Heimatkalender für den Kreis Friedeberg. Hg. v. Kreisausschuss des Kreises. 1926, Mt 1925 nr 12 s. 195.
- Die Garnison Landsberg und das Aufziehung der Kanalbrücke (seit 1768), Mt 1926 nr 2 s. 29.
- (Rec.) Illustrierter Heimatkalender für den Kreis Angermünde. Hg. v. Verein f. Heimatkunde in Angermünde 1926, Mt 1926 nr 2 s. 30.
- (Rec.) Kreis-Kalender für den Kreis Königsberg (Nm, Hg. v. Kreisausschuss des Kr. Königsberg (NM., 1926), Mt 1926 nr 2 s. 31.
- Mittelalterliche Bodenfunde in Landsberg a. W. (beim Abbruch des Hauses Wollstrasse 58), Mt 1926 nr 3 s. 46.

- (Rec.) Heimatkalender für den Netzekreis. 1926. Hg. v. Kreisausschuss f. d. Netzekreis in Schönlanke, Mt 1926 nr 4 s. 66.
- Die Landsberger Gasthöfe von 16. bis zum Beginn des 19. Jahrhunderts, Mt 1926 nr 7 s. 110.
- (Rec.) Kupsch, Walter: Die natürlichen und sozialen Verhältnisse der Landwirtschaft und ihr Einfluss auf die Bevölkerungsbewegung im Kreise Oststernberg. Diss. Berlin 1926, Mt 1926 nr 9 s. 154.
- Landsberg (Warthe), Ein Führer durch die Stadt und ihre Umgebung. Landsberg a. W. 1927. Verlag des Magistrats (He, Hst, Mb: 180 K 56).
- (Rec.) Heimatkalender für den Kreis Oststernberg. HG. v. Kreisausschuss des Kreises Oststernberg, 1927, Mt 1926 nr 10 s. 171.
- (Rec.) Kreis Kalender für den Kreis Königsberg (NM. Hg. v. Kreisausschuss des Kreises Königsberg (NM., 1927), Mt 1926 nr 10 s. 171.
- Aus der Vorgeschichte des Kreises Soldin, Heimatkalender 1928, s. 43-63.
- Das Mutterhaus vom Roten Kreuz „Bethesda“ in Landsberg (Warthe). [w:] Festschrift zur Feier seines 30-jährigen Bestehens. Landsberg (Warthe) 1929.
- Vom Amt der Landsberger Barbieri und Bader. [w:] Festschrift der Barbier-Friseur-Perückenmacher und Damenfriseur-Zwangsinnung, Landsberg (Warthe) 2, u. 3. Juni 1929 (Betr. auch Chirurgen).
- Ausgrabungen eines grossen früheisenzeitlichen Flachgräberfeldes bei Landsberg (Warthe). (Betr. Kernein) s. 14-16. [w:] Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit 6 1930, Verlag Kabitzsch, Leipzig (Ddf: ant. Z. 12, 10).
- Aus der Vorgeschichte des Kreises Soldin, Heimatkalender 1930, s. 53-69.
- Aus der Vorgeschichte des Kreises Soldin, Heimatkalender 1931, s. 45-83.

- Das Schornsteinfeger-Handwerk der Neumark – 200 Jahre ihres Privilegs vom 24. 11. 1734. W. Zweihundert Jahre Schornsteinfeger – Innung zu Frankfurt s. d. O. Görlitz 1934 s. 1-13.
  - (Rec.) Rudolf Stampfuss, Gustaw Kossina, ein Leben für die deutsche Vorgeschichte. Leipzig 1935, Mt 1935 nr 10/12 s. 82.
  - (Rec.) Hans Bütow, Zur Lebensgeschichte des Augustinermönches Johannes Klenkok, Bekämpfers des Sachsenspiegels. [w:] Historische Vierteljahresschrift, Bd. 29, H. III, Sonderdruck Dresden o. J., Mt 1935 nr 10/12 s. 82.
  - Das Siedlungsgebiet des Kreises Soldin während der Steinzeit, Heimatjahrbuch 1936, s. 60-76.
  - (Rec.) Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark: Nr 1. Neues Schrifttum (1935/36) (Bibliogr. über 20 Veröff. Mt 1936 nr 1/3 s. 16.
  - (Rec.) Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark: Nr 2. Neues Schrifttum Mt 1936 nr 7/9 s. 65.
  - Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark (Aufruf), Mt 1936 nr 10/12 s. 85.
  - (Rec.) Brackmann Albert und Unverzagt Wilhelm: Zantoch, eine Burg im deutschen Osten. 1. Teil. Zantoch in der schriftl. Überlieferung und die Ausgrabungen 1932/33: Deutschland und der Osten. Quellen und Forschungen zur Geschichte ihrer Beziehungen. Bd. 1, Leipzig, 1936, Mt 1937 nr 10/12 s. 62.
  - (Rec.) Herbert Ludat, Die ostdeutschen Kietze. „Veröffentlichungen des Vereins f. Geschichte der Mark Brandenburg. „Bernburg 1936, Mt 1939 nr 1 s. 22
  - Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark: Nr 3. Neues Schrifttum: 1937/38, Mt 1939 nr 1 s. 22.
  - Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark: Nr 4. Neues Schrifttum 1937/38, Mt 1939 nr 2 s. 67.
  - Beiträge zur Vorgeschichte der Neumark: Nr 4. Neues Schrifttum: 1937/38 (Schluss), Mt 1939 nr 3 s. 95.
  - Vor und Frühgeschichtlicher Überblick. [w:] Die Kunstdenkmäler der Provinz Brandenburg. Deutscher Kunstverlag Berlin 1937, s.7-29.
-

- Vom „Schwarzen Adler“ zur „Marien-Apotheke“ in Landsberg (Warthe). [w:] Deutsche Apothekerzeitung Berlin 52 1937, s. 413-416 i [w:] HBI. 1952 Nr 11 s. 4 i nr 12 s. 6.
- Landsberg (Warthe) der Stadtkreis (im Deutschen Städtebuch). Bd I, Stuttgart 1939, s. 572-6.
- Grundzüge der Besiedlung des Landsberger Kreises in vor-und Frühgeschichtlicher Zeit. Heimatkalender Landsberg, R. 1, 1939, s. 43-46.
- Die Besiedlung des Landsberger Kreises vom 10. bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Heimatkalender Landsberg, R. 1, 1939, s. 46-51.
- F. Buchholz, König – Die Museen der Neumarkt. Mt. 1925 nr 4 s. 67.
- Gerloff Otto – Landsberg a.d. Warthe in der Jahren 1914-1924. Bearbeitet von F. Buchholz, Landsberg a.d. Warthe 1926.

Wyjaśnienia skrótów:

Mt – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Neumark

VGN – Verein für Geschichte der Neumark

Notatka opracowana na podstawie artykułu Karla Levda zamieszczonego w Heimatblatt w. 4-6 1978 r.